



Warszawa, dnia 14-09-2020 r.

MINISTER KLIMATU

DPM-WMA.050.33.2020.PB

1303592.4011946.3168403

Pan
Tomasz Grodzki
Marszałek Senatu RP

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na oświadczenie złożone przez senatora Roberta Dowhana podczas 14. posiedzenia Senatu RP w dniu 18 sierpnia 2020 r. w sprawie podjęcia działań adaptacyjnych do zmian klimatu i ograniczających występowanie zjawiska suszy BPS/043-14-437/20, popierające apel Zrzeszenia Gmin Województwa Lubuskiego nr 23/2020 z dnia 29 czerwca 2020 r., przekazuję stosowne informacje oraz wyjaśnienia w zakresie kompetencji ministra klimatu.

Na wstępie pragnę podkreślić, iż podzielam stanowisko Zrzeszenia Gmin Województwa Lubuskiego odnośnie konieczności zwiększenia zasobów naturalnych, a także zabezpieczenia przed degradacją takich obszarów, jak torfowiska, łąki czy pasy drzew na polach. Należy zaznaczyć, że wspomniane przez Zrzeszenie działania zwiększają naturalną zdolność retencyjną terenu. W tym kontekście nie można zapomnieć o bardzo istotnej roli, jaką w zatrzymywaniu i retencjonowaniu wód opadowych pełni rozwój i utrzymanie zielono-niebieskiej infrastruktury, w szczególności na terenach zurbanizowanych. Stosowanie rozwiązań opartych na naturze, poza pozytywnym efektem adaptacyjnym, pełni szereg innych funkcji, m.in. w zakresie ochrony zdrowia, podniesienia poziomu estetyki, różnorodności biologicznej, pozytywnego wpływu na mikroklimat miasta, możliwości pochłaniania zanieczyszczeń itp. W związku z tym stosowanie rozwiązań opartych na zielono-niebieskiej infrastrukturze jest kluczowe dla budowania odporności kraju, w tym przede wszystkim terenów miejskich, na zmiany klimatyczne i jest nieodłącznym elementem wdrażania polityki adaptacji do zmian klimatu, realizowanej przez Ministerstwo Klimatu, znajdując odzwierciedlenie w działaniach podejmowanych przez rząd, które zostały wskazane poniżej.

Ministerstwo Klimatu podejmuje działania ukierunkowane na walkę ze zjawiskami ekstremalnymi, będącymi efektem zmian klimatu, w tym z suszą. Działania te prowadzone są dwutorowo – z jednej strony są to działania o charakterze strategicznym i legislacyjnym oraz podnoszące świadomość społeczną, a z drugiej polegające na wsparciu finansowym konkretnych inwestycji i rozwiązań, które zmniejszają lub niwelują negatywny wpływ zmian klimatu, a także poprawiają bezpieczeństwo mieszkańców oraz podmiotów gospodarczych w kontekście zagrożenia suszą i jej skutkami, takich jak zwiększanie poziomu retencji miejskiej z wykorzystaniem zielono-niebieskiej infrastruktury czy też realizacja zrównoważonych systemów gospodarowania wodami opadowymi.

Ministerstwo Klimatu przygotowało długookresowe dokumenty strategiczne, których skuteczną realizacją oraz podążaniem zgodnie z kierunkami w nich wskazanymi pozwoli przeciwdziałać skutkom suszy. W kontekście pojawiających się coraz częściej zjawisk ekstremalnych bardzo ważne są działania adaptacyjne, które służą zmniejszeniu podatności na zaistniałe lub prognozowane skutki zmian klimatu, w tym zagrożenia związane z wystąpieniem suszy.

Podstawą działań na rzecz adaptacji do zmian klimatu jest konsekwentnie realizowany „Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030” (zwany dalej: „SPA2020”). Głównym celem SPA2020 jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmieniającego się klimatu. W dokumencie wskazano priorytetowe kierunki działań adaptacyjnych, które należy podjąć do 2020 roku z perspektywą do 2030 roku w najbardziej wrażliwych na zmiany klimatu obszarach, takich jak: gospodarka wodna, rolnictwo, leśnictwo i różnorodność biologiczna, a także tereny zurbanizowane.

W dokumencie uwzględniono i przeanalizowano obecne i oczekiwane zmiany klimatu, w tym scenariusze zmian klimatu dla Polski do roku 2030, które wykazały, że w tym okresie największe zagrożenie dla gospodarki i społeczeństwa będą stanowiły ekstremalne zjawiska pogodowe oraz ich skutki, będące pochodnymi zmian klimatycznych, takie jak susza. Zgodnie ze SPA2020, Polska jest krajem o stosunkowo małych zasobach wodnych, a efektywność ich użytkowania jest niska. W SPA 2020 wskazano kierunki działań w kontekście mitygacji zjawiska suszy i są to głównie działania związane ze zwiększaniem lesistości kraju, zwiększaniem retencji zasobów wodnych, w tym małej retencji, a także inwestycje w systemy zrównoważonego gospodarowania wodami opadowymi.

Ponadto, Ministerstwo Klimatu opracowało dokument pn. „Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej” (zwany też dalej: „PEP 2030”), który został przyjęty uchwałą Rady Ministrów z dnia 16 lipca 2019 r. Polityka ekologiczna państwa przewiduje, że działania adaptacyjne będą polegały m.in. na opracowaniu i wdrożeniu dokumentów strategicznych/planistycznych w zakresie gospodarowania wodami, wsparciu opracowania i wdrażania planów adaptacji do zmian klimatu dla obszarów zurbanizowanych, budowie niezbędnej infrastruktury przeciwpowodziowej i obiektów małej retencji, renaturyzacji rzek i ich dolin, renaturyzacji mokradel oraz realizacji inwestycji mających na celu ochronę wybrzeża, połączonych z renaturyzacją wybranych fragmentów wybrzeża, a także na rozwoju zielonej i niebieskiej infrastruktury na terenach zurbanizowanych.

Działania ukierunkowane będą również na zarządzanie wodami opadowymi na obszarach zurbanizowanych poprzez rozwój różnych form retencji, w tym związanej z zielenią, a także poprzez ograniczenie zajmowania gruntów i zasklepiania gleby. PEP2040 podkreśla korzyści płynące z rozwiązań opartych na przyrodzie.

W celu zwiększenia odporności miast na zmiany klimatu, Ministerstwo Klimatu zrealizowało w latach 2017 – 2019 wspólnie z największymi miastami w Polsce projekt pn. „Opracowanie planów adaptacji do zmian klimatu w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców” (zwany też dalej: „MPA”) współfinansowany ze środków UE w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (POiŚ) 2014-2020. W wyniku realizacji projektu miasta otrzymały dokumenty zawierające diagnozę zagrożeń klimatycznych i dokonały wyboru sektorów, które są najbardziej wrażliwe na czynniki klimatyczne. Każde z 44 miast wskazało sektor gospodarki wodnej jako najbardziej podatny na zagrożenia klimatyczne. Diagnoza zagrożeń oraz analiza ryzyka klimatycznego w poszczególnych miastach partnerskich projektu MPA była podstawą do opracowania i wyboru działań adaptacyjnych, stanowiących zasadniczy element planów. Każdy plan adaptacji zawiera pakiet działań o charakterze inwestycyjnym z zakresu szarej, zielonej i niebieskiej infrastruktury oraz tzw. działań miękkich i informacyjnych, działań zapobiegawczych lub naprawczych z uwzględnieniem powiązań

funkcjonalnych istotnych z punktu widzenia adaptacji do zmian klimatu. Ponadto w MPA określone zostały koszty proponowanych działań adaptacyjnych wraz z potencjalnymi źródłami finansowania dla każdego z miast.

Z MPA wynika, że jednym z podstawowych działań zwiększających odporność miast oraz przystosowujących miasta do prognozowanych zmian klimatu w zakresie gospodarki wodnej, będącej z jednej strony sektorem bardzo wrażliwym na zjawisko suszy, a z drugiej docelowym obszarem działań zapobiegających lub niwelujących to zjawisko, jest budowa zrównoważonych systemów gospodarowania wodami opadowymi, w tym poprzez rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury. Zadaniem ww. systemów z udziałem rozwiązań opartych na przyrodzie jest zatrzymanie oraz spowolnienie odpływu wód deszczowych, a także ich retencjonowanie i lokalne wykorzystanie, co jest działaniem zapobiegającym i przeciwdziałającym suszy. Dzięki zastosowaniu ww. systemów woda deszczowa pozostaje w zlewni, co zwiększa stan jej lokalnych zasobów, oraz może być wykorzystywana na różne cele w okresach bezopadowych. Ponadto, budowa ww. systemów pozwala na ograniczenie skutków oraz zapobieganie powodziom miejskim, podtopieniom i zalaniom.

Ministerstwo Klimatu opracowało również wytyczne dla inwestorów pn. *„Poradnik przygotowania inwestycji z uwzględnieniem zmian klimatu, ich łagodzenia i przystosowania do tych zmian oraz odporności na klęski żywiołowe”*, w którym zawarto wskazówki, w jaki sposób projektować, realizować i eksploatować infrastrukturę, aby zapewnić odporność na zmiany klimatu i minimalizować koszty związane z ze zmianami klimatu, w tym ewentualne straty.

Ponadto warto wspomnieć o zapoczątkowanej przez Ministerstwo Klimatu inicjatywie pn. *„Miasto z Klimatem”*, która ma na celu poprawę jakości życia mieszkańców oraz wsparcie miast w transformacji w miasta przyjazne i neutralne klimatycznie, w tym w zakresie przeciwdziałania skutkom suszy i niedoborom wody poprzez rozwój retencji wód opadowych przy wykorzystaniu zielono-niebieskiej infrastruktury.

W ramach wskazanej inicjatywy przeprowadzono serię warsztatów, których część odbyła się jeszcze w trybie stacjonarnym (w Warszawie w czasie inauguracji *„Miasta z Klimatem”* oraz w Białymstoku), a następnie on-line (z uwagi na zagrożenie epidemiczne związane z COVID-19). Celem warsztatów było wypracowanie wizji oraz konkretnych rozwiązań (np.: inicjatyw legislacyjnych, mechanizmów finansowych oraz innych wspierających miasta) oraz dzielenie się dobrymi praktykami dla miast przyjaznych i neutralnych klimatycznie. W warsztatach uczestniczyli samorządowcy, eksperci oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych i społeczeństwa.

Ponadto w ramach inicjatywy *„Miasto z Klimatem”* uruchamiane są również nowe oraz dostosowywane istniejące instrumenty finansowe m.in. środki Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (zwanego dalej NFOŚiGW) mające na celu wsparcie projektów i działań dotyczących m.in. retencji wody w miastach. Jednym z takich instrumentów jest Program Priorytetowy NFOŚiGW pn. *„Adaptacja do zmian klimatu oraz ograniczanie skutków zagrożeń środowiska”*, w ramach którego od 2019 r. prowadzony jest ciągły nabór wniosków (środki w ramach projektów mogą być wydatkowane do końca 2025 r.). Celem programu jest podniesienie poziomu ochrony przed skutkami zmian klimatu (w tym suszy) i zagrożeń naturalnych (m.in. zgodnie z kierunkami działań zapisanymi w *„Strategicznym planie adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030”*) oraz poważnych awarii, usprawnienie usuwania ich skutków oraz wzmocnienie wybranych elementów zarządzania środowiskiem. Budżet na realizację celu programu wynosi do 553 013 tysięcy złotych, w tym dla bezzwrotnych form dofinansowania – do 103 153 tysięcy złotych. Dofinansowaniu podlegają działania w zakresie adaptacji do zmian klimatu w miastach, w tym m.in. zielono-niebieska infrastruktura, likwidacja powierzchni nieprzepuszczalnych, systemy zagospodarowania wód opadowych i kanalizacja deszczowa, zwiększanie retencji

w ekosystemach, a także usuwanie skutków awarii i zagrożeń środowiska wynikających ze zmian klimatu i ich skutków.

Część alokacji w wysokości 10 milionów złotych w ramach omawianego programu została przeznaczona na konkurs dla miast realizowany w ramach projektu „*Miasto z Klimatem*” – „*zielono-niebieska infrastruktura*”, który został ogłoszony w maju br. (obecny nabór wniosków zakończył się w dniu 14 sierpnia 2020 r.).

Ministerstwo Klimatu zapewniło również możliwość uzyskania dofinansowania przez jednostki samorządu terytorialnego na działania związane ze zrównoważonym gospodarowaniem wodami opadowymi na terenach miejskich w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 – działanie 2.1. typ 5 pn. „*Systemy gospodarowania wodami opadowymi na terenach miejskich*”. Jedną z ważniejszych funkcji takich systemów zrównoważonych jest zatrzymanie, retencjonowanie oraz wykorzystanie wód opadowych w miejscu ich powstania, w szczególności za pomocą metod naturalnych.

Dotychczas w ramach tego typu projektów zostały zakończone 4 nabory wniosków, w wyniku których podpisano 44 umowy o dofinansowanie z beneficjentami (jednostki samorządu terytorialnego, ich związki oraz gminne jednostki organizacyjne) na kwotę dofinansowania z unijnego Funduszu Spójności sięgającą ok. 1 miliarda złotych. W czerwcu tego roku rozpoczęto kolejny nabór w tym typie projektów z alokacją wynoszącą 60 milionów złotych (termin składania wniosków o dofinansowanie upłynął w dniu 28 sierpnia br.).

W ramach nowej perspektywy finansowej UE po roku 2020 planuje się kontynuowanie wsparcia dla projektów z zakresu zrównoważonego gospodarowania wodami opadowymi, a także wsparcie działań w obszarze zielono-niebieskiej infrastruktury w jednostkach samorządu terytorialnego.

Należy także wskazać, że Ministerstwo Klimatu aktualnie wspiera realizację przez jednostki samorządu terytorialnego działań dotyczących retencjonowania wód opadowych z wykorzystaniem zielono-niebieskiej infrastruktury w ramach nowej edycji Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2014-2021. Konkursy na te działania w ramach Mechanizmu Finansowego zostały ogłoszone w marcu br. i są obecnie w toku, zaś kwota alokacji z Mechanizmu wynosi 100 milionów złotych.

Odnosnie do wspomnianego przez Pana programu priorytetowego pn.: „*Moja woda*”, ogłoszonego przez Ministerstwo Klimatu wraz z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej informuję, że w ramach programu udzielane są obecnie dotacje osobom fizycznym – właścicielom domów jednorodzinnych, na zatrzymanie, retencjonowanie i zagospodarowanie wody deszczowej i roztopowej. Program ma na celu ochronę zasobów wody poprzez zwiększenie retencji na terenie posesji przy budynkach jednorodzinnych oraz wykorzystywanie zgromadzonej wody opadowej i roztopowej, w tym dzięki rozwojowi zielononiebieskiej infrastruktury.

Całkowita alokacja na Program „*Moja Woda*” wynosi obecnie 100 mln zł, co pozwoli sfinansować co najmniej 20 tys. instalacji przydomowej retencji. Szacuje się, że przydomowe inwestycje spowodują zatrzymanie co najmniej 1 mln metrów sześciennych rocznie wody deszczowej w miejscu jej opadu, a więc na prywatnych działkach. To oznacza, że co najmniej milion metrów sześciennych wody odciąży kanalizację deszczową i zmniejszy ryzyko podtopień w wyniku deszczów nawalnych. Jednocześnie wskazana ilość wody opadowej będzie stanowiła bardzo cenny zasób do wykorzystania w okresach suchych. Każdy właściciel domu jednorodzinnego może otrzymać dotację w wysokości do 5 tys. zł, przy czym nie więcej niż 80% kosztów, które zostaną poniesione po 1 czerwca 2020 r. Wsparcie przewidziano na zakup, montaż i uruchomienie instalacji pozwalających na zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenie nieruchomości objętej przedsięwzięciem, w efekcie czego wody

te nie będą odprowadzane do kanalizacji deszczowej, rowów odwadniających czy też na tereny sąsiadujące z daną nieruchomością, w tym ulice, place itp.

Program „*Moja Woda*” został uruchomiony 1 lipca br. i zgodnie z założeniami ma być realizowany w latach 2020-2024, przy czym wydatkowanie środków przewidziane jest do końca 2024 r., zatem znajdujemy się na bardzo wczesnym etapie jego wdrażania. Podstawą dla wyboru kryteriów umożliwiających ubieganie się o dotację, grupy potencjalnych beneficjentów Programu, a także zakresu kosztów kwalifikowanych, były przepisy prawa powszechnie obowiązującego, względy efektywnościowe oraz ograniczona alokacja środków finansowych na realizację niniejszego Programu. Ministerstwo Klimatu wraz z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej podjęło decyzję, że pomoc w ramach Programu będzie najskuteczniejsza, gdy obejmie zakup oraz montaż przewodów odprowadzających wody opadowe, zbiorników retencyjnych podziemnych lub nadziemnych, budowę oczek wodnych, a także wdrożenie instalacji rozsączających lub innych elementów do nawadniania.

Program „*Moja Woda*” spotkał się z niezwykle pozytywnym odbiorem wśród beneficjentów, wyrazem czego jest znacząca liczba złożonych wniosków o dofinansowanie do wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Jednocześnie od chwili jego wdrożenia do NFOŚiGW wpływają liczne postulaty ze strony potencjalnych beneficjentów dotyczące propozycji jego zmiany, dlatego Ministerstwo Klimatu wraz z NFOŚiGW dokłada wszelkich starań, aby jak największa grupa beneficjentów mogła skorzystać z dofinansowania w ramach tego Programu.

Jednocześnie z związku z dużym zainteresowaniem Programem, analizowane są obecnie różne możliwości dotyczące jego dalszego wdrażania, zarówno jeśli chodzi o potencjalnych beneficjentów jak i alokacje finansowe.

Pragnę również wskazać, że obecnie trwają intensywne prace w zakresie przygotowania szczegółowych propozycji legislacyjnych dotyczących zmian w Prawie wodnym, a także zmian w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w ramach tzw. „*specustawy antysuszowej*” (projekt ustawy o inwestycjach w zakresie przeciwdziałania skutkom suszy - numer w wykazie prac: UD101), w których Minister Klimatu również bierze aktywny udział.

Zmiany klimatu i wynikające z nich m.in. intensywność i częstotliwość susz, ale także zmiana rozkładu opadów powodują, że konieczne jest podjęcie bardziej skutecznych i efektywnych działań związanych ze zrównoważoną gospodarką wodną i adaptacją do zmian klimatu. Proponowane w ramach specustawy rozwiązania spowodują, że skutki suszy w Polsce będą mniej odczuwalne dla mieszkańców miast oraz wsi.

Ustawa wspierać będzie między innymi rozwój tzw. zielono-niebieskiej infrastruktury, systemów retencji z wykorzystaniem rozwiązań opartych na przyrodzie oraz „*odbetonowanie*” miast. Zaproponowane działania na rzecz zwiększenia retencji poprawią poziom bezpieczeństwa poprzez skuteczniejsze zapobieganie zalaniom i podtopieniom, które wynikają z intensywnych opadów deszczu, a także zapewnią dostępność zretencjonowanej wody w okresach suchych. Przewidziano również zmiany w zakresie zwiększenia ilości wody służącej do nawodnień w rolnictwie i do wykorzystania w gospodarstwach domowych. Nowe przepisy ułatwią również retencję na obszarach Lasów Państwowych. Ułatwienia dotyczyć będą także przekazywania gruntów do zalesień i zwiększania retencji leśnej. Projekt zakłada także uproszczenie procedur, dzięki czemu szybciej będą realizowane inwestycje służące zwiększeniu w Polsce poziomu retencji, który obecnie znacznie odbiega od średniej europejskiej.

Pragnę również poinformować, że kwestie związane z wdrażaniem „Planów przeciwdziałania skutkom suszy na obszarach dorzeczy”, znajdują się w kompetencjach Ministerstwa Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej.

Z poważaniem

Z up. Ministra

Ireneusz Zyska

Sekretarz Stanu

Ministerstwo Klimatu

/ – podpisany cyfrowo/

Do wiadomości:

Departament Spraw Parlamentarnych w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.